

KITOB TUMANINING INVESTITSIYA JOZIBADORLIGINI OSHIRISH OMILLARI VA ULARNING HUDUDIIY RIVOJLANISHGA TA'SIRI

Axmedov Anvar Lutfullayevich

Shahrisabz davlat pedagogika instituti

Aniq va tabiiy fanlarni o'qitish metodikasi (geografiya)

1-bosqich magistranti

***Annotatsiya.** Mazkur tadqiqotda Kitob tumanining investitsiya jozibadorligini oshirishga ta'sir etuvchi asosiy omillar va ularning hududiy rivojlanish jarayonlariga ta'siri tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida iqtisodiy-geografik joylashuv, tabiiy-resurs salohiyati, infratuzilma holati, mehnat resurslari hamda institutsional muhitning investitsiyalarni jalb etishdagi o'rni ilmiy asosda yoritilgan. Shuningdek, investitsiya faolligining ishlab chiqarish hajmi, bandlik darajasi va ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikka ta'siri aniqlangan. Olingan natijalar hududning investitsiya siyosatini takomillashtirish va barqaror hududiy rivojlanishni ta'minlashda amaliy ahamiyat kasb etadi.*

Kalit so'zlar: investitsiya jozibadorligi, hududiy rivojlanish, iqtisodiy salohiyat, infratuzilma, mehnat resurslari, institutsional muhit

ФАКТОРЫ ПОВЫШЕНИЯ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ КИТОБСКОГО РАЙОНА И ИХ ВЛИЯНИЕ НА ТЕРРИТОРИАЛЬНОЕ РАЗВИТИЕ

Ахмедов Анвар Лутфуллаевич

Шахрисабзский государственный педагогический институт

Методика преподавания точных и естественных наук (география)

Магистрант 1 курса

***Аннотация.** В данном исследовании проанализированы основные факторы, влияющие на повышение инвестиционной привлекательности Китобского района, а также их воздействие на процессы территориального развития. В ходе исследования с научной точки зрения освещена роль экономико-географического положения, природно-ресурсного потенциала, состояния инфраструктуры, трудовых ресурсов и институциональной среды в привлечении инвестиций. Также определено влияние инвестиционной активности на объемы производства, уровень занятости и социально-экономическую устойчивость. Полученные результаты имеют практическое значение для совершенствования инвестиционной политики территории и обеспечения устойчивого территориального развития.*

Ключевые слова: инвестиционная привлекательность, территориальное развитие, экономический потенциал, инфраструктура, трудовые ресурсы, институциональная среда

FACTORS ENHANCING THE INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF THE KITOB DISTRICT AND THEIR IMPACT ON TERRITORIAL DEVELOPMENT

***Abstract.** This study analyzes the main factors influencing the enhancement of investment attractiveness of the Kitob district and their impact on territorial development processes. In the course of the research, the role of economic-geographical location, natural resource potential, infrastructure condition, labor resources, and the institutional environment in attracting investments is scientifically examined. In addition, the impact of investment activity on production volume, employment level, and socio-economic stability is identified. The obtained results are of practical significance for improving the investment policy of the territory and ensuring sustainable territorial development.*

Keywords: investment attractiveness, territorial development, economic potential, infrastructure, labor resources, institutional environment.

Hududlarning barqaror ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishi ko'p jihatdan investitsiya oqimlarining hajmi va samaradorligiga bog'liq. Ayniqsa, mahalliy resurslardan oqilona foydalanish, infratuzilmani modernizatsiya qilish va institutsional muhitni takomillashtirish hududiy taraqqiyotning asosiy omillari hisoblanadi. Shu nuqtayi nazardan, Kitob tumanining investitsiya jozibadorligini oshirish masalasi dolzarb ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

Mazkur maqolaning maqsadi — Kitob tumanining investitsiya jozibadorligiga ta'sir etuvchi asosiy omillarni aniqlash, ularning hududiy rivojlanish jarayonlariga ta'sirini baholash hamda investitsiya siyosatini takomillashtirish bo'yicha ilmiy asoslangan takliflar ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqot jarayonida tahlil va sintez, statistik ma'lumotlarni taqqoslash, tizimli yondashuv hamda iqtisodiy-geografik baholash usullaridan foydalanildi.

Kitob tumani Qashqadaryo viloyatining shimoli-sharqiy qismida joylashgan bo'lib, tabiiy landshaft xilma-xilligi va qulay geografik o'rni bilan ajralib turadi. Hudud relyefining xilma-xilligi, tabiiy, siyosiy va iqtisodiy geografik o'rnining qulayligi, transport kommunikatsiyalarining mavjudligi hududning mavjud imkoniyatlariga mos bo'lgan investitsion loyihalarni amalga oshirish uchun qulay shart-sharoit yaratadi.

Iqtisodiy-geografik joylashuvning ustunliklari ichki bozor va xomashyo manbalariga yaqinlik, qishloq xo'jaligi uchun qulay agroiklim sharoiti hamda turizmni rivojlantirish imkoniyatlarida namoyon bo'ladi. Mazkur omillar investorlar uchun xarajatlarni kamaytirish va ishlab chiqarish samaradorligini oshirish imkonini beradi.

Hudud tabiiy resurslarga boy bo'lib, qishloq xo'jaligi, bog'dorchilik va chorvachilikni rivojlantirish uchun katta salohiyatga ega. Sug'oriladigan yer maydonlarining mavjudligi va iqlim sharoitining qulayligi agrar sektorni investitsiya nuqtayi nazaridan istiqbolli yo'nalishga aylantiradi.

2023- yilning yanvar-dekabr oylarida shahar va tumanlar bo'yicha sanoat mahsulotlari va iste'mol tovarlari ishlab chiqarish ko'rsatkichlariga e'tibor qaratadigan bo'lsak, Kitob tumani shu vaqt mobaynida 1319,0 mlrd so'm sanoat mahsuloti ishlab chiqarganini kuzatishimiz mumkin bo'ladi.

Shu bilan birga, mavjud resurslardan to'liq va samarali foydalanish darajasi yetarli emas. Hududning agroiklim resurslari oziq-ovqat sanoatini rivojlantirish va mahsulot hajmini oshirishga imkoniyat yaratadi va bu eksport salohiyatini oshirish imkonini ham beradi. Zamonaviy agrotekhnologiyalarni joriy etish, qishloq xo'jaligi mahsulotlarini qayta ishlash sanoatini rivojlantirish hamda qo'shimcha qiymat zanjirini yaratish hudud investitsiya salohiyatini oshirishning muhim omillari hisoblanadi. Tabiiy resurslardan oqilona foydalanish investitsiya jozibadorligini mustahkamlaydi.

2023-yil 1-yanvar holatidagi Qashqadaryo viloyatining tumanlari kesimidagi statistikada sabzavot yetishtirish hajmiga ko'ra Kitob tumani 74 285 tonna bilan, meva va rezavor yetishtirish hajmiga ko'ra 35 775 tonna bilan, uzum yetishtirish 48 366 tonna bilan yetakchiligini ko'rishimiz mumkin. Bundan tashqari, kartoshka yetishtirish hajmiga ko'ra 32 647 tonna mahsulot bilan yetakchi o'rinlardan birida turishini ko'rishimiz mumkin.

Investitsiya jozibadorligi ishlab chiqarish, transport va ijtimoiy infratuzilmaning rivojlanganlik darajasiga bevosita bog'liq. Kitob tumanida so'nggi yillarda yo'l-transport tarmog'i, elektr energiyasi ta'minoti va kommunikatsiya tizimlarini yaxshilash bo'yicha muayyan ishlar amalga oshirilmoqda.

Biroq sanoat zonalarining yetarli darajada shakllanmaganligi, logistika markazlarining kamligi va muhandislik-kommunikatsiya tarmoqlarining to'liq rivojlanmaganligi ayrim investitsion loyihalarining samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Ushbu muammolarni bosqichma-bosqich hal etish hududga investitsiya oqimini sezilarli darajada oshirish imkonini beradi.

Hududda mehnatga layoqatli aholi salmog'i yuqori bo'lib, bu investitsiya loyihalarini amalga oshirishda muhim ustunlik hisoblanadi. Ishchi kuchining mavjudligi yangi ishlab chiqarish quvvatlarini yaratish va xizmat ko'rsatish sohasini kengaytirish imkonini beradi.

Shu bilan birga, malakali kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish, kasb-hunar ta'limini hudud iqtisodiyoti ehtiyojlariga moslashtirish va yoshlar bandligini

ta'minlash dolzarb vazifalardan biridir. Inson kapitalining rivojlanishi investitsiya samaradorligini oshirishning asosiy shartidir.

Investitsiya muhitining jozibadorligi ma'muriy tartib-taomillarning soddaligi, soliq imtiyozlari, davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmlari va huquqiy kafolatlar bilan belgilanadi. Hududda tadbirkorlikni rivojlantirishga qaratilgan chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda.

Investitsiya siyosatini yanada takomillashtirish uchun hududiy investitsiya dasturlarini ishlab chiqish, davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarini kengaytirish, zamonaviy sanoat zonalarini tashkil etish va xorijiy investorlar bilan hamkorlikni mustahkamlash zarur. Institutsional barqarorlik investorlar ishonchini kuchaytiradi hamda uzoq muddatli investitsion faollikni ta'minlaydi.

Investitsiyalar hajmining oshishi ishlab chiqarish quvvatlarining kengayishiga, yangi ish o'rinlarining yaratilishiga va aholi daromadlarining o'sishiga olib keladi. Natijada hududiy budjet tushumlari ko'payadi, ijtimoiy infratuzilma rivojlanadi va iqtisodiy barqarorlik mustahkamlanadi.

Investitsion jarayonlarning faollashuvi kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning rivojlanishiga ham turtki beradi. Bu esa hudud iqtisodiyotining diversifikatsiyasini ta'minlab, uzoq muddatli barqaror rivojlanish uchun zamin yaratadi.

Xulosa. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, Kitob tumanining investitsiya jozibadorligi iqtisodiy-geografik joylashuv, tabiiy-resurs salohiyati, infratuzilma rivojlanish darajasi, mehnat resurslari va institutsional muhit bilan uzviy bog'liq. Ushbu omillarni kompleks va tizimli rivojlantirish hududning investitsiya salohiyatini sezilarli darajada oshiradi.

Hududiy investitsiya siyosatini takomillashtirish, zamonaviy infratuzilmani shakllantirish, inson kapitalini rivojlantirish va innovatsion loyihalarni qo'llab-quvvatlash barqaror hududiy rivojlanishni ta'minlashning ustuvor yo'nalishlari hisoblanadi. Mazkur ilmiy xulosalar amaliyotda qo'llanilganda, hududning iqtisodiy salohiyati yanada mustahkamlanadi va ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlik ta'minlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi. "Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to'g'risida"gi Qonun. – 2019-yil 25-dekabr.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. 2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning Taraqqiyot strategiyasi to'g'risidagi Farmon. – 2022-yil 28-yanvar.
3. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi. O'zbekiston Respublikasi hududlarining ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish ko'rsatkichlari bo'yicha statistik to'plam. – So'nggi nashr.
4. The Theory of Economic Development. Schumpeter, J. A. – Cambridge, MA: Harvard University Press, 1934.
5. The Competitive Advantage of Nations. Porter, M. E. – New York: Free Press, 1990.
6. Regional Development and Planning. Glasson, J., Therivel, R. – London: Routledge, 2010.
7. Local and Regional Development. Pike, A., Rodríguez-Pose, A., Tomaney, J. – London: Routledge, 2017.
8. Regions and Regional Development. Pike, A., Rodríguez-Pose, A., Tomaney, J. – London: Routledge, 2016.
9. Economic Growth. Barro, R. J., Sala-i-Martin, X. – Cambridge, MA: MIT Press, 2004.
10. Principles of Economics. Mankiw, N. G. – Boston: Cengage Learning, 2018.
11. World Bank. *World Development Report*. – Washington, DC: World Bank, so'nggi nashr.
12. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). *OECD Regional Outlook*. – Paris: OECD Publishing, so'nggi nashr.
13. United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). *World Investment Report*. – Geneva: United Nations, so'nggi nashr.
14. Qashqadaryo viloyatining statistik axborotnomasi, 2023.
15. Qashqadaryo viloyatining statistik axborotnomasi, 2024.